

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Türkiye'nin ihracat performansı üzerine bir değerlendirme

Sarp Kalkan
Ekonomi Politikaları Analisti

Ülkem Başdaş
Araştırmacı

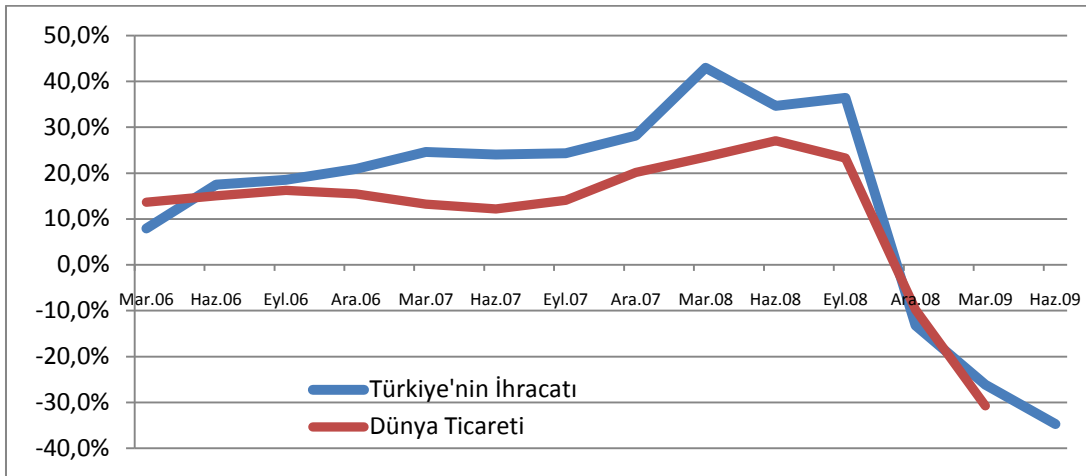
TEPAV Politika Notu
Ağustos 2009

Türkiye'nin ihracat performansı üzerine bir değerlendirme¹

2008'in başından itibaren dünya ekonomisini etkisi altına alan küresel kriz öncelikle finansal piyasaları etkilemiş ve finansal fon akımlarında yıkıcı bir daralmaya neden olmuştur.² Krizin küresel ticaret üzerindeki etkileri ise 2008'in üçüncü çeyreğinden itibaren gözlenmeye başlamıştır. Krizin etkilerinin tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yayılmasıyla yıllık dünya ticareti bir önceki yılın aynı dönemine göre 2008'in dördüncü çeyreğinde yüzde 9,8, 2009'un ilk çeyreğinde ise yüzde 30,7 daralmıştır (Şekil 1). Bu doğrultuda IMF'nin 2009 yılına ilişkin ticaret daralması beklentisi de yüzde 11 olarak gerçekleşmiştir.

Kriz döneminde Türkiye'nin ihracatında küresel ticaretteki daralmaya paralel bir küçülme gözlenmiştir. 2008'in son çeyreğinde yüzde 13,2 azalan ihracat, 2009'un ilk iki çeyreğinde sırasıyla yüzde 26,1 ve yüzde 34,7 daralmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Dünya ticaretinin ve Türkiye'nin ihracatının (yıllık) bir önceki yılın aynı dönemine göre değişimi, %

Kaynak: TÜİK ve DTÖ

Küresel büyümedeki yüzde 1,3'lük daralma beklentisine (IMF WEO) karşın küresel ticaretin bu denli hızlı daralması dikkat çekicidir. Talepteki düşüş beklentisiyle şirketlerin stoklarını hızla azaltmaları, GSYİH içinde ağırlığı yüksek olan hizmetler sektörünün mal piyasalarına göre daha az daralması, üretimin bir tedarik zinciri boyunca farklı ülkelerde gerçekleştirilmesi ve bu nedenle nihai tüketimdeki

¹ Notun hazırlanması sürecinde görüşlerini aktaran Güven Sak ve Esen Çağlar'a ve analiz desteği sağlayan Ayşegül Dinççağ ve Buğra Ünlü'ye teşekkür ederiz.

² TEPAV (2009), Özel Sermaye Akımlarında 1980'lere Dönüş, TEPAV Değerlendirme Notu

daralmanın ticarete katlanarak yansımaları bunun muhtemel sebepleri arasında sıralanabilecektir.³ Ancak daralma dönemlerinde ülkelerin uyguladığı korumacı politikalar ve finansman/güven problemleri nedeniyle şirketlerin ithalat yapmak yerine yerli pazarlardan ihtiyaçlarını sağlamaları gibi uygulamalar da küresel ticaretin hızlı bir şekilde daralmasında önemli bir rol oynamaktadır.⁴

TEPAV'ın Dış Ticaretin Finansmanı Raporu⁵ ise Türkiye'nin ihracatındaki düşüşün dış ticaretin finansmanı problemlerinden ziyade dış talepteki daralmadan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri de Türkiye'de dış ticaretin finansmanının genellikle iç kaynaklarla karşılanması olarak belirlenmiştir. Finansman sıkıntılarının çoğunluğunun yabancı ülkelerdeki ithalatçıların finansman bulma konusunda yaşadığı sıkıntılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Dış ticaretin küresel büyümedeki değişimlere tepkisinin oldukça yüksek olması 2010 ve sonrasındaki yıllarda doğabilecek bir fırsatın da habercisidir. Krizin etkilerinin ortadan kalkması ve dünya ekonomisinin yeniden büyümeye başlamasıyla küresel ticarete küresel büyümenin oldukça üstünde artış beklemek mümkündür.⁶ Kriz sonrası dönemde Türkiye'nin dış ticaretini küresel ticaretteki artışa paralel olarak artırması Türkiye'nin yeni bir tempolu büyüme sürecini yakalayabilmesinde oldukça önemli bir etki yaratacaktır.

Ancak Türkiye'nin kriz sonrası dönemde ihracatını hızlı bir şekilde artırması, kriz döneminde başlıca ihracat bölgelerinde ve ürün gruplarında pazar kaybetmemesine bağlıdır. Uzun yılların birikimiyle kurulan ilişkilerin kriz döneminde zedelenmesi rekabet içinde olduğumuz ülkelerin işini kolaylaştırmaktadır. İhracat pazarlarımızdaki korumacı tedbirlerin yanı sıra rekabet ettiğimiz ülkelerin kendi ihracatçılarına sağladıkları destekler yerli sanayicimizin ve ihracatçımızın önünü tıkamaktadır.

Hazırlanan bu notun amacı kriz döneminde Türkiye'nin ihracat performansının bileşenlerini incelemek, rakip ülkelerle karşılaştırmalı analizler yapmak ve onların ihracat politikalarını ortaya çıkarmaktır. İhracat pazarlarımızın kaybedilmemesi ve pazar paylarımızın korunabilmesi için rekabetçi olduğumuz ürün gruplarındaki durumumuzun ayrıntılı olarak irdelenmesi, rakip ülkelerin kendi ihracatçıları yararına uyguladıkları politikaların iyi bir şekilde anlaşılması gerekmektedir.

İhracattaki hızlı daralmanın kompozisyonu

İhracattaki düşüş bileşenlerine ayrıldığında kur hareketleri, emtia fiyatlarındaki düşüş ve kar marjlarının daralmasının etkisiyle fiyat etkisinin miktar etkisinden daha etkili olduğu gözlenmektedir. Örneğin, Ocak-Mayıs 2009 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracatta yaşanan yüzde 31 düzeyindeki daralmanın yüzde 17,6'lık bölümü fiyat düşüşlerinden kaynaklanırken reel olarak ihracattaki miktar düşüşü yüzde 13,2'de sınırlanmıştır (Şekil 2). İhracatımızdaki miktarsal düşüşün

³ Daha detaylı bilgi için Freund, C. (2009), Demystifying the collapse in global trade, VoxEU.org 3 July ve Kei-Mu Yi (2009), The Collapse of Global Trade: the role of vertical specialization, VoxEU.org çalışmalarına bakınız.

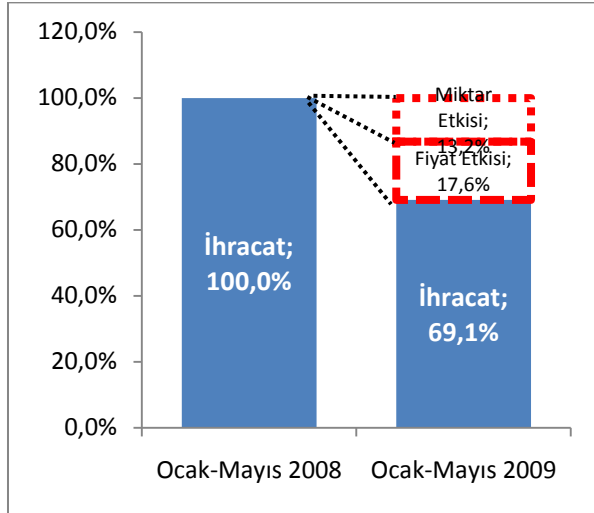
⁴ Finansman/güven problemlerinin Türkiye'de ne tür bir risk oluşturduğu TEPAV'ın Dış Ticaretin Finansmanı Raporu'nda incelenmiştir. <http://www.tepav.org.tr/tur/index.php?type=downloadfile&cid=897>

⁵ Acar, O. (2009), Türkiye'de Dış Ticaret ve Dış Ticaretin Finansmanı Durum Değerlendirmesi, TEPAV Politika Notu, <http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/TR-TEPAV-Ticaretin%20Finansmani%20Raporu.pdf>

⁶ Daha detaylı bilgi için Freund, C. (2009), Demystifying the collapse in global trade, VoxEU.org 3 July, Freund, C (2009) "The Trade Response to Global Crises: Historical Evidence" World Bank ve Irwin, D. (2002) "Long-Run Trends in World Trade and Income" World Trade Review çalışmalarına bakınız.

görel olarak sınırlı kalması sevindirici bir gelişme olmakla birlikte, özellikle kur hareketleri ve marjların daralmasıyla oluşan fiyat hareketinin şirketlerin karlılığı üzerinde oldukça olumsuz etki yarattığı unutulmamalıdır.

Şekil 2. İhracattaki daralmanın bileşenleri

Kaynak: TÜİK, TEPAV hesapları

İhracatta yaşanan hızlı daralmanın sektörel kompozisyonuna bakıldığında ise 2008 yılı ihracatımızın yüzde 62'sini oluşturan ilk 6 imalat sanayi sektörünün toplam küçülmenin yüzde 70'ini açıklayabildiği gözlenmektedir (Tablo 1). Özellikle motorlu kara taşıtları sektörü ihracatındaki daralma tek başına ihracatımızdaki daralmanın yüzde 25'ine denk gelmektedir.

Tablo 1. İhracat değişiminin sektörel dağılımı

	Sektörün 2008 ihracatı içindeki payı, %	Yıllık İhracat Değişimi (2009 ilk 6 ay)	Sektörün İhracattaki Daralmaya Etkisi
Tarım ve Ormancılık	3.0%	1.3%	-0.1%
Madencilik ve Taşocakçılığı	1.6%	-40.8%	2.2%
İmalat Sanayi	94.8%	-31.3%	97.0%
Ana Metal Sanayi	17.1%	-21.9%	12.2%
Motorlu Kara Taşıtı ve Römorklar	14.7%	-51.6%	24.8%
Giyim Eşyası	8.7%	-25.3%	7.2%
Tekstil Ürünleri	8.6%	-27.8%	7.8%
BYS Makine ve Teçhizat	7.4%	-26.3%	6.4%
Kok K., Rafine Edilmiş Petrol Ür. ve Nükleer Y.	5.5%	-65.5%	11.9%
Gıda Ürünleri ve İçecek	4.9%	-7.3%	1.2%
Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)	4.2%	-28.8%	4.0%
Kimyasal Madde ve Ürünler	3.8%	-25.9%	3.2%
BYS Elektrikli Makina ve Cihazlar	3.8%	-27.1%	3.3%
Plastik ve Kauçuk Ürünleri	3.6%	-23.5%	2.8%
Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünler	3.3%	-22.1%	2.4%
Mobilya ve BYS Diğer Ürünler	2.7%	-26.1%	2.3%
Diğer Ulaşım Araçları	2.5%	-32.5%	2.7%
Radyo, Televizyon, Haberleşme Cihazları	1.7%	-34.6%	2.0%
Toplam	100.0%	-30.6%	100.0%

Kaynak: TÜİK

İhracat performansımız bölgeler bazında da ciddi farklılıklar göstermektedir. AB-27 ülkelerine ihracatımız yüzde 40'ın üzerinde daralırken, Kuzey Afrika ülkelerinin küresel krizden görece daha az etkilenmesiyle bu bölgeye ihracatımız yüzde 35 artmıştır (Tablo 2). Ancak, yeni pazarların geleneksel pazarların yerini alması mümkün görünmemektedir. Türkiye'nin toplam ihracatı içerisindeki payı 2009'un ilk beş ayında 2008'in aynı dönemine göre en çok artan ilk 10 ülkeye gerçekleştirilen ihracattaki artış, payı en çok azalan ilk 10 ülkeye gerçekleştirilen ihracattaki azalışın sadece yüzde 26'sını karşılamaya yetmektedir⁷. Bu nedenle AB'ye ihracatımızdaki hızlı düşüşe rağmen AB pazarı başlıca ihracat pazarımız olma özelliğini korumaktadır.

Tablo 2. İhracat değişiminin bölgesel dağılımı

(bin \$)	2008 (ilk 6 ay)	2009 (ilk 6 ay)	Değişim
AB-27	34 775 557	20 831 291	-40.1%
Yakın ve Orta Doğu	11 804 732	9 142 808	-22.5%
Diğer Avrupa (AB Hariç)	8 419 046	6 372 704	-24.3%
Kuzey Afrika	2 816 233	3 799 896	34.9%
Kuzey Amerika	2 245 713	1 611 909	-28.2%
Diğer Afrika	1 846 733	1 602 000	-13.3%
Diğer Ülke ve Bölgeler	6 843 245	4 385 617	-35.9%
TOPLAM	68 751 260	47 746 224	-30.6%

Kaynak: TÜİK

Küresel kriz beklendiği üzere dış talepte hızlı bir daralmaya neden olmuş ve bunun sonucunda Türkiye'nin ihracatı yüzde 30 daralmıştır. Hatta daralma başlıca ihracat pazarımız olan AB'de dolar bazında yüzde 40'ı aşmıştır. Zira bu dönemde ihracatımız 2005 yılının sonlarındaki düzeyine inmiştir. Bu Türkiye'nin 2001 krizi sonrasında yakaladığı tempolu büyüme döneminin kazanımlarının kaybedilmesi anlamına gelebilecektir.

Rekabetçi olduğumuz alanlarda pazar mı kaybediyoruz?

Türkiye'nin rekabetçi olduğu alanlarda pazar kaybedip kaybetmediği, rekabette hangi ülkelerin ön plana çıktığı, sorun alanlarının tespiti ve ihracatı desteklemeye yönelik aktif politikaların tasarımı için öncelikle cevaplanması gereken sorulardır. Türkiye'nin ana ihracat pazarı olması ve karşılaştırmalı analiz yapmaya imkân sağlayan güvenilir dış ticaret verilerinin sadece bu ülke grubu için bulunabilmesi nedeniyle 27 AB üyesi ülkenin yaptıkları ithalatın kompozisyonu incelenmiştir.

Türkiye geniş ekonomik grupların sınıflamasına göre (GEGS/BEC) hammadde/aramal ve tüketim malları ihracatçısı bir ülkedir. Sanayi için işlem görmüş hammaddeler, yarı dayanıklı tüketim malları, sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri, dayanıklı tüketim malları ve binek otomobiller ana ihracat gruplarını oluşturmaktadır. Bu ekonomik gruplar Türkiye ihracatının ve ihracattaki daralmanın üçte ikisini temsil etmektedir (Tablo 3).

⁷ Acar, O. (2009), Türkiye'de Dış Ticaret ve Dış Ticaretin Finansmanı Durum Değerlendirmesi, TEPAV Politika Notu.

Tablo 3. GEGS'e göre Türkiye'nin İhracatı

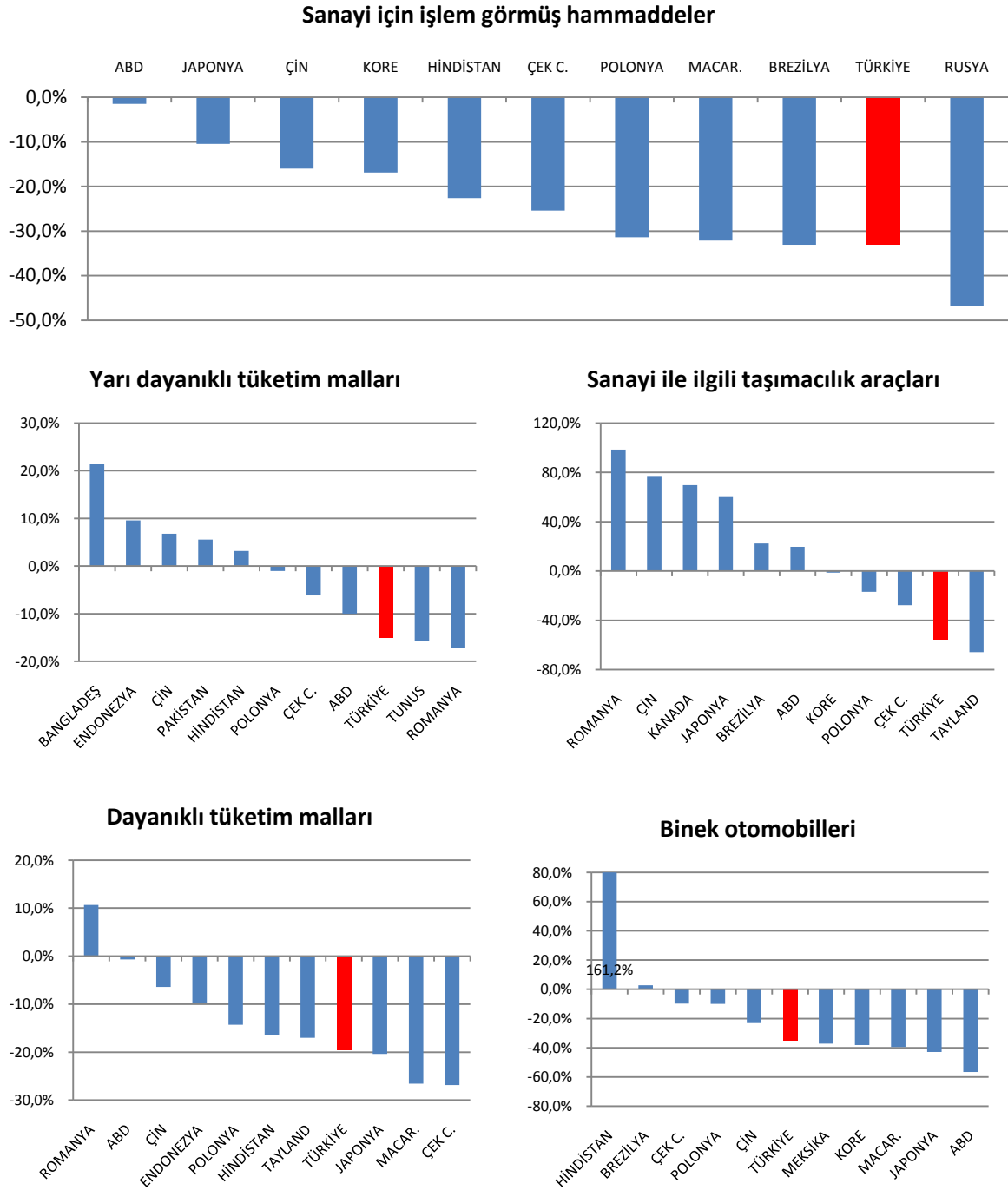
	Sektörün 2008 ihracatı içindeki payı, %	Yıllık İhracat Değişimi (2009 ilk 6 ay)	Sektörün İhracattaki Daralmaya Katkısı
YATIRIM (SERMAYE) MALLARI	12.7%	-44.4%	18.4%
Yatırım (sermaye) malları (Taşımacılık araçları hariç)	5.2%	-23.8%	4.1%
Sanayi ile ilgili taşımacılık araç ve gereçleri	7.5%	-56.9%	13.9%
HAMMADDE (ARA MALLAR)	51.3%	-30.2%	50.7%
Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	2.4%	-40.6%	3.2%
Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	35.7%	-25.4%	29.7%
İşlem görmemiş yakıt ve yağlar	0.1%	197.4%	-0.4%
Yatırım mallarının aksam ve parçaları	2.8%	-28.3%	2.6%
Taşımacılık araçlarının aksam ve parçaları	5.3%	-41.7%	7.2%
Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	0.1%	-0.7%	0.0%
Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	1.0%	-4.2%	0.1%
İşlem görmüş diğer yakıt ve yağlar	3.9%	-64.7%	8.3%
TÜKETİM MALLARI	35.7%	-26.2%	30.5%
Binek otomobilleri	5.7%	-43.8%	8.1%
Dayanımlı tüketim malları	6.8%	-25.1%	5.6%
Yarı dayanıklı tüketim malları	9.5%	-24.7%	7.7%
Dayanısız tüketim malları	5.4%	-20.3%	3.6%
Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş tüketim malları	3.2%	2.6%	-0.3%
Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş tüketim malları	3.2%	-11.1%	1.2%
Motor benzini ve diğer hafif yağlar	1.7%	-63.7%	3.6%
Sanayii ile ilgili olmayan taşıma araç ve gereçleri	0.2%	3.2%	0.0%
DİĞERLERİ	0.4%	18.6%	-0.2%

Kaynak: TÜİK, TEPAV hesapları

Her bir ihracat grubunda Türkiye'nin AB pazarındaki ihracat performansının en önemli rakibimiz olan 10 ülkenin payları ile karşılaştırılması oldukça ilginç sonuçlar göstermektedir (Şekil 3):

- Sanayi için işlem görmüş hammaddeler grubunda Türkiye'nin AB'ye olan ihracatı 2009 yılının ilk dört ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 30'un üzerinde daralmıştır. Sırasıyla ABD, Japonya, Çin ve Kore AB'ye ihracatlarındaki daralmayı sınırlı tutarak önemli bir avantaj sağlamışlardır. Bu grupta ihracat performansı Türkiye'den daha kötü olan tek ülke Rusya'dır. Bu da Rusya'nın oldukça kuvvetli olduğu demir-çelik sektöründeki talep ve fiyat değişimlerinden kaynaklanmaktadır.
- Yarı dayanıklı tüketim malları (hazır giyim vb.) grubunda Türkiye'nin AB'ye ihracatı yüzde 15 daralırken, sırasıyla Bangladeş, Endonezya, Çin, Pakistan ve Hindistan krize rağmen ihracatlarını artırabilen ülkeler olarak Türkiye'ye karşı önemli bir avantaj kazanmıştır.
- Ticari (sanayi ile ilgili) taşıtlarda Türkiye'nin AB'ye olan ihracatı yüzde 55 gibi rekor bir düzeyde daralırken Romanya, Çin, Kanada ve Japonya bu sektördeki ihracatlarını yüzde 50'nin üzerinde artırmıştır. Bu ekonomik grupta sadece Tayland Türkiye'den daha kötü bir performans sergilemiştir.
- Dayanımlı tüketim malları grubunda Türkiye yüzde 20 küçülürken Romanya AB ülkelerine ihracatını yüzde 10'un üzerinde artırmayı başarabilmiştir. Ayrıca ABD, Çin ve Endonezya ihracatlarındaki daralmayı sınırlı tutarak Türkiye'ye karşı avantaj sağlamıştır. İlgili grupta Macaristan ve Çek Cumhuriyeti ihracatı Türkiye'den daha fazla daralan ülkeler olarak gözlenmektedir.
- Binek otomobil grubunda Türkiye'nin AB'ye ihracatı yüzde 35 daralmıştır. Bu oran özellikle ABD ve Japonya'ya göre Türkiye'ye avantaj sağlamakla birlikte AB pazarında ihracatını bir buçuk kat artıran Hindistan ve ihracat düzeylerini korumayı başarabilen Brezilya, Çek Cumhuriyeti ve Polonya karşısında yetersiz kalmıştır.

Şekil 3. GEGS'e göre AB pazarında karşılaştırmalı ihracat performansı, ihracatın değişimi, 2008-09(Ocak-Nisan)

Kaynak: Eurostat, TEPAV hesapları

Kriz sonrasında Türkiye'nin AB pazarındaki rekabetçiliğini ölçmek için benzer bir analiz Uluslararası Standart Ticaret Sınıflamasına (USTS) göre belirlenen alt sektörlerde ve UNIDO'nun teknoloji sınıflandırmaları için tekrarlanmıştır. Her bir teknoloji grubu içinde Türkiye'nin ihracatında en fazla paya sahip olan sektörler Tablo 4'te listelenmiştir. Türkiye'nin ihracatının önemli bir kısmının düşük ve orta teknoloji düzeyinde olmasına rağmen, her teknoloji grubunda Türkiye'nin rekabetçi olduğu alt sektörlerin bulunması dikkat çeken bir noktadır. Türkiye'nin toplam ihracatında yüzde 62,9 paya sahip

olan bu 19 alt sektör AB'ye olan ihracatımızda da önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin AB ülkelerinin toplam ithalatı (AB dışından) içinden aldığı pay yüzde 3 olarak gerçekleşirken, seçilmiş sektörlerde Türkiye'nin ihracatının AB'nin bu sektörlerdeki toplam ithalatına oranı yüzde 8 olmuştur.

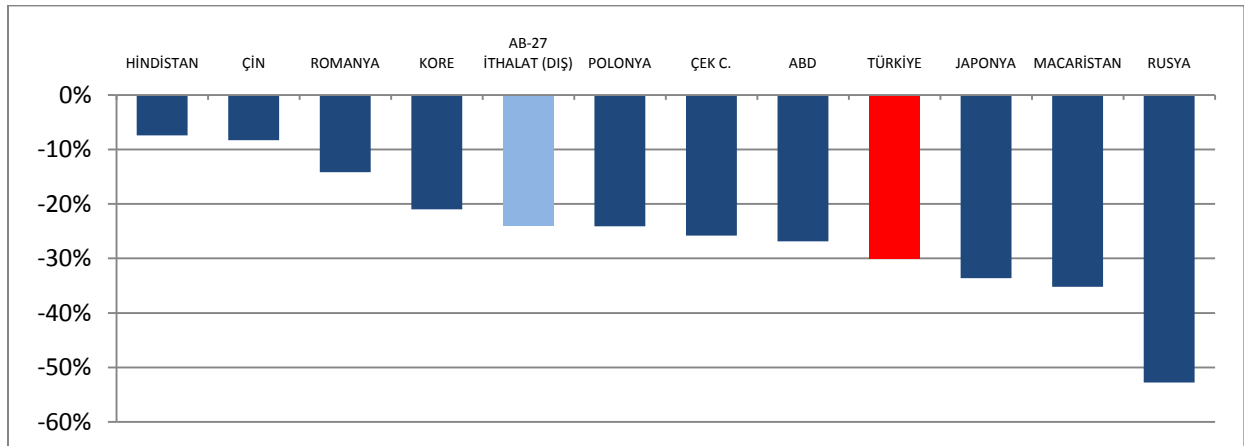
Tablo 4. Türkiye'nin İhracatında Öne Çıkan Alt Sektörler, 2008

USTS Kodu	Hammadde Bazlı Sektörler	2008 Yılı Toplam İhracatı İçindeki Payı
62	Kauçuktan eşya	1.0%
66	Diğer metal olmayan maddeden yapılan eşyalar	2.6%
68	Demir ihtiva etmeyen madenler	1.6%
Düşük Teknoloji Gerektiren Sektörler		
62	Diğer tekstil iplik,kumaş,şekil ver.mens	3.1%
66	Demir ve çelik	9.0%
68	Başka yerde belirtilmeyen madenden mamul eşya	3.8%
82	Mobilya; yatak takımı, yatak payandaları ve yastıklar	1.1%
84	Giyim eşyası vb. Aksesuarları	10.3%
Orta Derece Teknoloji Gerektiren Sektörler		
58	Suni reçineler ver plastik maddeler, selüloz eter ver esterleri	2.0%
653	Sentetik veya suni filamentlerden mensucat	1.3%
672	Demir/çelikten külçe ve ilk şekillerde diğer ürünler	1.6%
678	Demir/çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller	1.5%
713	Motor ve aksamı	1.1%
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	2.3%
775	Evlerde kullanılan makineler ve cihazları	2.2%
78	Kara taşıtları	13.9%
79	Diğer taşıt araçları	2.0%
Yüksek Teknoloji Gerektiren Teknoloji		
761	Televizyon alıcıları (kombine olsun olmasın)	1.5%
77	Elektrik makineleri, cihazları ve aletleri, vb.aksam,parçaları	1.0%
Seçilmiş Alt Sektörler Toplamı		62.9%

Kaynak: Eurostat, TEPAV hesapları

Türkiye'nin bu seçilmiş sektörlerde AB'ye ihracat performansı en fazla ihracat yapan 10 rakip ülke ile karşılaştırıldığında, Türkiye'nin ihracatının ilk 10'daki 7 ülkeden daha hızlı daraldığı gözlenmektedir. Bu dönemde Hindistan, Çin, Romanya ve Kore, Türkiye'nin geleneksel olarak yüksek ihracat yaptığı seçilmiş sektörlerde AB'deki pazar payını artırmayı başarmıştır. Bu sektörlerde sadece Japonya, Macaristan ve Rusya'nın ihracatındaki daralma Türkiye'nin üzerinde gerçekleşmiştir.

Şekil 4. Seçilmiş sektörlerin AB'ye ihracatındaki değişim, 2008 – 2009 (Ocak-Nisan)

Kaynak: Eurostat, TEPAV hesapları

İhracatta hasarın kalıcı olmaması için acil müdahale gerekmektedir

Türkiye'nin en rekabetçi olduğu, en fazla ihracat yaptığı sektörlerde dahi krizle başlayan dönemde önemli pazar kayıpları yaşaması, her sektörde kendisinden çok daha iyi performans sergileyen birçok ülkenin olması ihracatımızın alarm verdiğini göstermektedir. Kriz döneminde yılların birikimiyle kazanılan pazarların kaybedilmeye başlanmış olmasının, dünya ticaretinin yeniden arttığı dönemde Türkiye'nin ihracatını eski düzeyine çıkarmasını engelleme ihtimali yüksektir. Bu da ülkemizdeki kurulu kapasitenin atıl kapasiteye dönüşmesi anlamına gelmektedir.

Özellikle bazı ülkelere karşı yaşanan sistemik pazar kayıpları, rakip ülkelerin kendi ihracatçıları için uyguladıkları aktif destek politikalarının veya bu ülkelerdeki kur hareketlerinin etkili olduğu yönünde bir sinyal olarak algılanabilir. Dünya ticaretinin hızlı bir şekilde daralmasıyla pek çok ülkede ihracat destekleri gündeme gelmiştir. İhracat teşvikleri genel olarak dört farklı türde ortaya çıkmıştır. TEPAV'ın 'İhracatın desteklenmesine yönelik Türkiye'nin rakiplerinin uyguladıkları kamu politikaları' değerlendirme notunda ayrıntılı olarak incelenen bu destekleri, ihracat kredilerinin arttırılması, ihracat sigorta mekanizmalarına yönelik tedbirler alınması, ihracatta vergi iadelerinin arttırılması ve tarife dışı ticaret engellerinin arttırılması gibi dört başlık altında toplamak mümkündür.⁸

Ancak, Türkiye'de ihracatın daralmaya başladığı son bir yıllık dönemde ihracatın geliştirilmesi yönünde alınan tüm tedbirlerin büyük ölçüde yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu tedbirlerde ya geç kalınmıştır, ya da sorununun teşhis ve tedavisinde gerekli olan etkinliğe ulaşamamıştır. Bu yüzden Türkiye'nin artık acil bir ihracat destek planına ihtiyacı bulunmaktadır. Hızla pazar kaybettiğimiz önemli sektörlerimiz başta olmak üzere ihracatçılarımıza destek olmak son derece önemlidir. Bu süreçte daha kapsamlı çalışmalar ve detaylı mikro analizlerle yaşanmakta olan pazar kayıplarının yakından incelenmesi ve bunları gidermeye yönelik nokta atışı tedbirlerin tasarlanması gerekmektedir. Bunun için tüm parasal ve mali politika alanlarının tartışmaya açıldığı etkin bir diyalog mekanizmasının faaliyete geçirilmesi önemli bir başlangıç noktası olacaktır.

---

⁸ TEPAV (2009), İhracatın desteklenmesine yönelik Türkiye'nin rakiplerinin uyguladıkları kamu politikaları, TEPAV Değerlendirme Notu.